

РІД НАШ КРАСИЙ, РІД ПРЕКРАСИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
КВІТЕНЬ
Число 4 (220)
КИЇВ 2020

Видання ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Дорогі брати і сестри,
земляки!

здавалося б, безповоротно відійшов – всі повернуться до життя, гроби розкриються, душі всіх померлих з'єднаються з воскреслими й оновленими тілами, щоби увійти у вічність.

"Пекла знищення" святкуємо тому, що його влада над людством вже перестала бути абсолютною і вічною – Христос воскресінням Своім зруйнував цю владу, давши кожному з нас силу звільнитися від пекельного осудження. Якщо до Воскресіння всі люди, як грішники, підлягали осудженню, то тепер, завдяки Спасителю, кожен з нас має вибір. Тепер від нас залежить: чи відкинути Бога та віддатися у полон зла, чи навпаки – відкинути зло та через Христа звільнитися від рабства гріха. Якщо раніше дія зла в людстві була безумовною, то після Воскресіння Христового зло має над нами лише ту владу, яку ми самі дозволяємо йому над нами мати. І якщо хочемо бути вільними – через Господа Ісуса Христа маємо здатність бути вільними від гріха, зла і пекла.

Ось ця дарована Спасителем свобода і означає "іншого життя вічного початок". Воно ще в повноті не настало, боротьба ще триває, зло і гріх ще діють в нас – але Воскресіння Христове дає нам і надію на перемогу, і силу перемагати.

Цього року ми зустрічаємо Великдень в особливих умовах, коли світ охопила пандемія небезпечної хвороби. Щоби захистити ближніх та зупинити її поширення ми вимушені дотримуватися обмежень. Страх і гнів також стали викликами, які нам часом щоденно доводиться долати.

Однак саме Воскресіння Христове повинно надихати нас на впевненість у Божому милосерді, у допомозі в подоланні згубної пошесті. Якщо Христос переміг саму смерть, то тим більше Бог допоможе нам подолати загрозу від небезпечної хвороби.

Розділяючи з усіма вами цю великодню радість спасіння й перемоги, надію на Боже милосердя і допомогу, сердечно вітаю зі Світлим Воскресінням Христовим всіх вірних дітей Православної Церкви у Чернігово-Сіверському краї, земляків та усіх християн, хто читає ці слова.

Бажаю всім вам міцного здоров'я, сил і натхнення в добрих справах, злагоди з ближніми та всіх благ від Бога. Христос Господь, який подолав диявола, знищив смерть і дарував нам життя вічне, – нехай допоможе кожному з нас правдиво стати причасниками Його Воскресіння.

ЄВСТРАТІЙ,
архієпископ Чернігівський і Ніжинський

"Нині все наповнилося світлом, небо і земля, і глибини підземні, – радісно співає Церква у Каноні Пасхи (пісня 3), – нехай же святкує все творіння Христове Воскресіння – в Нім бо ми стверджуємось".

У церковному році є чимало свят – дванадцять найбільших, низка великих, а також дні пам'яті особливо шанованих святих. В ці дні ми дякуємо Богові за милість до нас, через вшанування подій священної історії навчаємося чеснотам і виконанню Господнього закону. Однак серед свят церковного року справді виняткове місце має Великдень – Пасха, Світле Христове Воскресіння.

Жодне свято не відзначається так, як це. Адже кілька тижнів через богослужіння ми готуємося до Великого посту, потім проходимо шлях подвигів Чотиридесятиці й Страсної седмиці, а від Великодня ще сорок днів будемо відзначати нинішнє Свято над святами і Торжество над торжествами.

Зрештою, Воскресіння Спасителя ми відзначаємо не лише раз чи кілька разів на рік, як інші святкові події, але також і щотижня, присвячуючи його вшануванню кожен недільний день.

Очевидно, це не є випадковістю, і в такий спосіб Церква хоче привернути нашу особливу увагу до значення події Воскресіння Христового. У чому ж полягає це значення?

"Смерті святкуємо умертвіння, пекла знищення, іншого життя вічного початок" – так словами великоднього піснеспіву (Канон, пісня 7) коротко можемо відповісти на це питання.

"Смерті святкуємо умертвіння" – бо через Воскресіння Христове знищено ту владу, яку смерть мала над усім людством. Адже через гріхопадіння прабатьків ця влада стала абсолютною і безумовною – люди, сотворені Богом для вічного, безсмертного, блаженного буття, підпали під дію розпаду й тління, відходячи тілом у землю, від якої взяти. До Воскресіння Спасителя цей відхід здавався остаточним і безповоротним, але "як в Адамі всі вмирають, так у Христі всі оживуть", свідчить нам ап. Павел (1 Кор. 15:22). Ті, хто,

*Любов і робота – це наріжні камені нашої людяності.
Зігмунд ФРЕЙД*

У КВІТНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Борис Михайлович – 85-ліття.

Народився 5 квітня 1935 р. в с. Вільшка Брусилівського р-ну Житомирської області. Юрист і фінансист, радник-організатор комітету з Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, член правління Українського фонду культури і громадського організаційного комітету проекту "Григорій Сковорода – 300", лауреат премії ім. Героя України М. Сікорського, член Національної спілки краєзнавців України.

РОЗСТАЛЬНИЙ Василь Євтихійович – 80-річчя.

Народився 10 квітня 1940 р. в с. Жуля Корюківського р-ну. Кандидат сільськогосподарських наук, доцент. Ветеран праці.

ЖЕЛТОНОЖСЬКА Людмила Василівна – 80-річчя.

Народилася 23 квітня 1940 р. в Харкові (проживала в Козельці). Кандидат біологічних наук, доцент. Ветеран праці.

НЕСТЕРОВ Анатолій Феодосійович –

75-річчя. Народився 8 квітня 1945 р. в Києві. Проживав у Чернігові. Працював у Секретаріаті Кабінету Міністрів України. Обирався депутатом Радянського р-ну Києва.

ГЕСЦЬ Валерій Михайлович – 75-річчя. Народився 20 квітня 1945 р. в с. Сезьки Ічнянського р-ну. Директор Інституту економіки та прогнозування НАН України. Віце-президент НАН України, Академік НАН України, доктор економічних наук, професор. Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат премії Академії наук України ім. О. Г. Шліхтера, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреат премії В. С. Михалевича. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня.

ДАНИЛЬЧЕНКО Антоніна Іванівна – 75-річчя. Народилася 25 квітня 1945 р. в с. Марківці Бобровицького р-ну. Працювала бухгалтером на книжковій базі, завгоспом Святошинського відділу міліції м. Києва.

ІГНАТЕНКО Микола Григорович – 75-річчя. Народився 26 квітня 1945 р. в Носівці. Працював заступником голови правління ВАТ "Київ-Дніпровське МП ПЗТ".

ФЛЕГОНТОВА (ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО) Олена Трохимівна – 70-річчя. Народилася 3 квітня 1950 р. в смт. Холми Корюківського р-ну. Працювала головним спеціалістом відділу кадрів Держатомрегулювання України.

ГОРБОНОС Галина Петрівна – 70-річчя. Народилася 15 квітня 1950 р. в Новгород-Сіверську. Актриса Київського театру оперети.

КАШИЧ Василь Олександрович – 70-річчя. Народився 15 квітня 1950 р. в с. Авдіївка Сосницького р-ну. Працював на різних інженерних посадах у сільському господарстві.

МАХТИН Ілля Лазаревич – 70-річчя. Народився 22 квітня 1950 р. в Ніжині. Віце-президент АТЗТ "Завод "Металпресмаш".

БУРЯК Леонід Васильович – 70-річчя. Наро-

дився 29 квітня 1950 р. в с. Ярославка Бобровицького р-ну. Начальник управління експертиз і сертифікації Київської торгово-промислової палати.

СМАЛЬОХА Анатолій Миколайович – 65-річчя. Народився 1 квітня 1955 р. в с. Перелюб Корюківського р-ну.

ГЛЕЙ Михайло Васильович – 65-річчя. Народився 2 квітня 1955 р. у с. Старий Глибів Козелецького р-ну. Працює заступником начальника зміни ПАТ "АК "Київводоканал".

ЗАБІЯКА Віра Анатоліївна – 65-річчя. Народилася 9 квітня 1955 р. в Ічні. Спеціаліст вищої категорії, учитель-методист української мови та літератури гімназії №34 "Либідь" у м. Києві.

КОВАЛЬЧУК Олексій Володимирович – 65-річчя. Народився 13 квітня 1955 р. в с. Рейментарівка Корюківського р-ну.

ОСТАПЧУК Надія Григорівна – 65-річчя. Народилася 18 квітня 1955 р. в с. Бутівка Сосницького р-ну. Працювала начальником відділу кадрів поліклініки сімейного лікаря "Русанівка" Дніпровського району м. Києва.

БАЛАБКО Олександр Васильович – 65-річчя. Народився 24 квітня 1955 р. в с. Лісконоги Новгород-Сіверського р-ну. Працював понад 30 років у редакціях різних видань. Член НСПУ і НСЖУ. Лауреат державної премії імені Івана Франка, журналістських премій "Золоте перо" і "Незалежність", член правління Асоціації діячів естрадного мистецтва України з 2019 р. Нагороджений орденами Христа Спасителя, святого Рівноапостольного князя Володимира III ступеня, святого Архистратига Михаїла та іншими почесними відзнаками.

ВАЩЕНКО Олексій Григорович – 65-річчя. Народився 27 квітня 1955 р. у с. Карпоки Козелецького р-ну. Член Національної спілки журналістів України.

ПЕТРИК Петро Іванович – 60-річчя. Народився 10 квітня 1960 р. в с. Березка Варвинського р-ну. Водій-експедитор.

ДАНИЛЕВСЬКА Надія Олександрівна – 60-річчя. Народилася 12 квітня 1960 р. в м. Умань (батьки родом з Куликівського р-ну). Учитель. Лауреат премії "Благовіст", член НСПУ.

СЕМЕНЕЦЬ Володимир Олександрович – 60-річчя. Народився 14 квітня 1960 р. в Ічні. Начальник відділення управління тилу Державного комітету у справах охорони державного кордону України.

ЛЕМІШ Володимир Олексійович – 60-річчя. Народився 16 квітня 1960 р. в с. Носелівка Борзнянського р-ну. Віце-президент "Міжнародного благодійного фонду "Співдружність націй", голова Товариства "Носелівське земляцтво", голова Борзнянського відділення ГО "Товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві. Полковник запасу СБУ.

ЖЕЛЕЗНЯК Микола Григорович – 60-річчя. Народився 17 квітня 1960 р. в смт. Березна Менського р-ну. Директор інституту енциклопедичних досліджень НАНУ.

Дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

"ДРУГИЙ "КОБЗАР"

*Україно, Україно!
Ненько моя, ненько!
Як згадаю тебе, краю,
Заплаче серденько...*

Мабуть, більшості українців відомі ці натхненні слова любові Тараса Шевченка, які пронизують всі твори книги "Другий Кобзар": "Поезії 1843–1847 рр.", презентованої 4 березня в актовій залі Національного музею літератури України. Професіонали філологи, письменники, знавці української мови й літератури, журналісти з хвилюванням і щирою зацікавленістю слухали виступаючих, які розповіли про історію створення та видання книги, що притягувала погляди і пахла свіжою друкарською фарбою.

Автор проекту, передмови, приміток та упорядник текстів заступник директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ Сергій Гальченко зазначив, що працівники відділу рукописних фондів і всі, хто долучився до створення книги, були об'єднані метою показати читачу справжнього Шевченка – його сприйняття світу, роздуми про життя, про долю України.

"Другий Кобзар" – за визначенням самого Тараса Шевченка – було завершено на початку березня 1847 року у Седневі на Чернігівщині, коли поет написав передмову після створення поеми "Осика" (у пізніших двох редакціях – "Відьма") з такими словами-зверненнями до братів-українців: "Випускаю оце в люде другого "Кобзаря" свого, а щоб не з порожніми торбами, то наділяю його предисловієм. До вас слово моє, о братія моя українська возлюбленная". Нинішнє видання по-своєму унікальне: збірка є своєрідним творчим звітом поета за 1843–1847 роки.

Мрія видати нову збірку творів могла стати реальністю, якби не арешт 5 квітня 1847 року у справі причетності його до Кирило-Мефодіївського братства. Заарештований був і сам "Кобзар", рукопис до 1907 року перебував у архівах департаменту поліції в Санкт-Петербурзі. Переважна більшість літературних творів Шевченка так і залишилась неопублікованою за життя.

Директор Інституту української мови НАН України Павло Гриценко наголосив, що видання рукописної спадщини саме в такому форматі допоможе наблизитися до першоджерел творення слова Тараса Шевченка: "Рукописи Шевченка – це особливий сегмент національної культурної спадщини, значення якого вичерпно й водночас стисло визначити дуже складно, та чи й можливо". Дослідник переконаний, що мова Шевченка стала еталоном української мови від Сходу до Заходу та об'єднала Україну. "Це ще один крок у пізнанні глибинного змісту й філігранності форм поезій Тараса Шевченка. Ну що б, здавалося, слова..." – відзначає Павло Гриценко – автор статті "З руки і серця: особлива оптика сприй-

мання творів Шевченка", написаної спеціально до "Другого Кобзаря". Для нього це видання унікальне ще й тим, що у передмові Шевченка нарешті прозвучав маніфест незалежної України: у москалів – свій народ і своя мова, у нас – свій народ і своя мова.

Андрій Яловий, який представляв видавничий дім "Андрій", відзначив, що вони продовжують видавати Шевченкіану спільно з Інститутом літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. Факсимільна репродукція з автографами поезій 1846–1847 років та передмова автора в складі "Другого Кобзаря" є першою публікацією Шевченківського раритету. Текст поезій представлені вперше у трьох варіантах: за автографами поета, транслітерованими відповідниками автографів і чинним правом писом. Особливістю видання є те, що "Другий Кобзар" проілюстрований фрагментами акварелей самого автора з альбому 1845 року і малюнками його друзів Михайла Башилова та Якова де

Бальмена з рукописної збірки "Wirszy T. Szewczenka" 1844 року. В малюнках, виконаних в той же час, що і поезії, є можливість побачити Україну очима Шевченка та його сучасників. Це не лише реконструкція задуму поета, а й спроба відтворення того середовища, у якому народжувалась його поезія. "Ми наполегливо працювали над дизайном, папером, відтінками кольорів. І переконані, що ставлення до справи, щира енергетика конвертується в якість", – сказав А. Яловий. Він додав, що книга вийшла накладом 500 примірників, але ставиться завдання надрукувати не менше 50 тисяч. Важливо, щоб ця книжка потрапила в кожную бібліотеку і в кожную родину. З любов'ю він розповідав

історію її "народження". Адже книга сама по-собі – це диво, її не замінити чимось іншим. А щоб відчуті її душу, книжку треба потримати в руках, відчуті запах, торкнутися пальцями, очима і серцем її сторінок.

Великий інтерес до нового видання прозвучав і у виступах інших промовців.

Поет і художник Тарас Шевченко після особистої заборони царя писати і малювати впродовж десяти років

відбував солдатчину – карався, мучився, але не каювся, і продовжував творити поезію, яка стала шедевром національної культури.

*Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого. Волі! волі!
Братерства братнього! Найшли,
Несли, несли з чужого поля
І в Україну принесли
Великих слов велику силу,
Та й більш нічого. Кричите,
Що Бог создав вас не на те,
Щоб ви неправді поклонились!..
І хилитесь, як і хилились!
І знову шкуру дерете
З братів незрячих, гreckосіїв.*

Ці думки є актуальними і сьогодні, коли в морі бурхливих пристрастей питання духовності є визначальним і у збереженні української державності.

Ганна СКРИПКА
Фото автора

Хто, як не я

Торік телеканал "Новий Чернігів" розповів про десятки людських доль, зламаних російськими окупантами та їх посіпаками, до "примирення" з якими закликають деякі сивохо-сивушні блазні. Сьогодні нагадаємо про одну з них. Спогади рідних та друзів – то немов шматочки історичної смальти, що складаються в чітке і дуже болюче на дотик панно...

– Коли був маленьким, полюбляв всілякі поробки. З конструкторськими наборами возився, іграшкові літачки клеїв, гвинтокрили... Ми під стелею кімнати натягли цілу мережу з рибальської волосіні, розвісили кілька десятків моделей – ціла авіаційна ескадра над головою, – згадує мати Сергія Харитонов.

– Змалечку тяжив до майстрування, – додає батько Микола Харитонов. – Я йому подарував старенького мотоцикла, то він його перебрав, як лялечку, і їздив постійно.

Потяг до техніки визначив і вибір професії. Сергій вступив до Чернігівського професійного залізничного ліцею. Колеги, наставники високо цінували молодого фахівця.

– У далекому 1987 році, – повертається в минуле майстер виробничого навчання ЧПЗЛ Володимир Дубина, – я випускав свою першу групу помічників машиністів. Серьожа Харитонов запам'ятався відповідальністю. Ніколи не ховався за спину товаришів. Треба, то пішов і зробив.

Відслужив ще в радянській тоді армії, де став сержантом-артилеристом. Повернувся до роботи в залізничному депо та знайшов чи не найважливішу станцію на своїй життєвій магістралі.

– Веселий, жартівливий. Навіть квіти дарував несподівано, ховав їх у пакеті, – це вже спомини вдови, Світлани Харитонової. – Іноді це були зворушливі букетики конвалій... Спершу був сором'язливим, навіть друга брав з собою, коли приїздив на мотоциклі...

На тому самому мотоциклі, про який згадував батько. Однак, несміливий ніби Сергій рішуче одружився і доволі швидко примножив сім'ю двома прекрасними синами.

– Ніколи не палив, не пив, – каже мати, Ніна Харитонівна. – І сини в нього вдалися.

Саме в інтересах родини Сергій на початку непростих дев'яностих років зробив дуже відповідальний крок. Залишив залізницю з її більш-менш стабільними заробітками і взявся до власної справи – створив авторемонтну майстерню.

– Друзі розповідали, – свідчить Ніна

Харитонівна, – що Сергій слухав двигун, мов лікар хворого.

Щирість, обов'язковість Сергія справиляли сильне враження. Передусім, звичайно, на синів.

– Дитинство в нас було дуже насиченим, – згадує старший з братів, Олександр.

– Спілкування з батьком, багате й цікаве... Він навчив нас бути не тільки гарними фахівцями, гідними помічниками в його роботі, але й справжніми людьми.

Спомини молодшого з Харитонівних Дениса більш конкретні.

– Рибалити часто їздили. Траплялося, що він рибину піймав, а подумав, що зачепив корча, і все намагався від нього позбутися. Коли врешті витягли щуку ледь не п'яти кілограмів вагою, батько ледь з човна не впав...

Характерний епізод пригадує товариш Сергія Харитонівна підприємець Леонід Мешкун.

– Поїхав я якось на рибалку та й застряг машиною у болоті. Ледве додзвонився Сергію, розтлумачив, куди мене занесло. Він пообіцяв, що знайде. І години не минуло, бачу, летить на "УАЗі" рятувати.

Подивився, покрутив пальцем біля скроні, – треба ж... "А лебідка твоя де?" – питає. – "У гаражі..." – "Атож, там їй і місце..." – Він був другим моєю чоловіком, – це вже спогади педагога Інни Зінченко, – надійним, чесним, порядним другом. Дуже гарний сім'янин. Нам його дуже не вистачає.

А чого ж бракувало тим нелюдам, які припхалися на нашу землю і таке яскраве, насичене життя сплюндрували, як і тисячі інших?

– Йому принесли повістку, – голос Світлани Харитонівної здригається, – пішов на восьму ранку, а о десятій подзвонив, що об одинадцятій уже відправлення...

Тут виникає різкий момент, особливо на тлі певних чи непевних "миролюбців", які по кілька разів "закошили" від служби у війську... Саме того часу в ЗСУ служив їх старший син, і навіть з юридичної точки зору Харитонов мав право принаймні відтермінувати призов.

За наростаючої напруги боїв на Донбасі і сумнівних рішень "згори", що зрештою призвели до тяжких втрат навколо Дебальцевого та нікчемних Мінських угод, Сергій постійно заспокоював рідних. Його військова частина спершу формувалася як батальйон територіальної оборони і родина тривалий час навіть не здогадувалася, що командир мінометного розрахунку Харитонов уже тривалий час перебуває в боях.

Тим страшнішою стала звістка про його героїчну загибель, коли він під щільним ворожим вогнем намагався доставити на передову гостро необхідні побратимам боеприпаси. Рідні не хотіли вірити в смерть, адже поле бою залишалося під контролем окупантів. Жажлива невідомість тривала більше двох місяців, а точніше, 63 дні, – каже мати. І дякує за допомогу волонтерам.

– Я поїхав на опізнання тіла разом з батьком, – важко вимовляє Леонід Мешкун. – Хотіли думати, що то не він, але аналіз ДНК був невідворотним... При мені герметично закрили домовину.

– Я пишаюся своїм сином, – тихо каже Ніна Харитонівна, – і хочу, щоб його пам'ятали.

Ростислав МУСІЄНКО

Відзначення будь-якої пам'ятної дати, а саме 100-річчя школи, наразі Прилуцької гімназії імені В.А. Затолокіна № 5, є гарною нагодою осмислити пройдений шлях, проаналізувати здобутки педагогічного колективу й учнівської спільноти, побачити подальші перспективи модернізації сучасної освіти. Адже все найголовніше в житті людини починається зі школи – світу, в якому проходить дитинство і юність, в якому опановуються знання, відчуваються радощі і світлі печалі, обираються шляхи у житті.

ЗНАМЕННИЙ ЮВІЛЕЙ

Трудову школу № 5, у якій тоді навчалося 375 учнів і працювало 20 вчителів, було організовано у далекому і буремному 1920 році. Школа пережила трагічні 1932–33 рр., руйнування під час Другої світової війни і відновлення у 1946 р. В історії гімназії йдеться про перших очільників післявоєнної школи Є.М. Берцовського та О.С. Флоризяка, які згуртували батьків і учнів на відбудову майстерні для уроків праці. Згодом було розчищено територію школи, посаджено сад з 54 фруктових дерев та створено дослідні поля, де юннати школи вирощували кукурудзу, виноград та овочеві культури. У 1950 році біля школи було створено парк на честь Героїв, в якому було висаджено більше 130 дерев та 1000 декоративних кущів.

Нас, дітей війни, школа прийняла у 1951 році. Пам'ятаємо одноповерхову будівлю на валу, руїни старих церков поряд, під якими, за оповідками, простягалися підземні ходи аж до Густинського монастиря. А найбільше залишилася у пам'яті наша перша вчителька А.І. Панфілович, яка завжди приходила у клас із доброю посмішкою, вчила каліграфії, математиці, читанню, а ще формувала навички взаємодопомоги, дружби і потягу до знань. І, як згадують мої однокласники, хоча наші шкільні роки припали на складний післявоєнний час із дуже скромними запитами, нам пощастило в стінах школи № 5 отримати такий потужний ресурс знань і цілющої енергії, що допомогли кожному знайти своє місце в житті. Ми, тодішні дітлахи, а потім підлітки, тонко відчували і цінували атмосферу взаємоповаги, відповідальності за наш розвиток і дорослішання, за бажання і вміння вчителів

навчити, як знайти втіху для душі, щоб було цікаво жити.

У школі працювали високоерудовані педагоги, яких з вдячністю згадують учні всіх поколінь. Для нас такими були І.І. Котеленець, О.С. Флоризяк, О.М. Бердник, Л.М. Редько, О.Т. Винниченко, Е.Л. Байкіна, О.М. Дротянко, А.А. Даниленко, А.М. Пружанська, В.І. Салат,

байдужість ми всі пам'ятаємо Віктора Андрійовича. Та й чи знайдеться багато шкіл в Україні, що носять ім'я свого директора! Наш клас виявився дуже вдячним за вміння вчителів навчити, зацікавити подальшим розвитком наших прагнень, і весь клас дружно подався до вузів здобувати нові знання і набувати новий фах. Серед нас є вчителі і лікарі, інженери і військові, промислові дизайнери і художники, конструктори і програмісти, економісти і журналісти, науковці і державні службовці, і просто глибоко порядні, достойні люди з унікальними знаннями і захопленнями.

Нині Прилуцька гімназія №5, яку у 1991 р. очолює В.А. Затолокін, працює у новому приміщенні, а теперішній директор Н.О. Бурлака, талановитий і обдарований вчитель, зберігаючи кращі традиції навчального закладу, сформувала добре підготовлений колектив, яким пишається вся прилуцька громада.

І серед земляків з Прилук є випускники школи № 5, які допомагають рідному місту, підтримують прагнення гімназистів до знань, до подальшого перспективного розвитку шкільної освіти.

Тож хочеться побажати ювілярам втілення задуманих планів, прекрасного настрою і задоволення від досягнутого. А ще, як зичать численні випускники своїм колишнім і нинішнім вчителям: "Нехай дорога підніметься, щоб вас зустріти, нехай сонце тепло світить у ваші обличчя, нехай дощ м'яко падає на ваші поля, а вітер завжди дме вам тільки у спину, і поки ми знову зустрінемося, нехай Бог тримає вас у долонях своїх рук".

Євгенія МАКАРЕНКО,
доктор політичних наук, професор,
активіст Прилуцького осередку земляцтва

Д.Д. Шаронов і, звісно, наш директор В.А. Затолокін, який прийняв школу у 1958 р. і продовжив кращі традиції попереднього покоління керівників школи. Саме за його фанатичної відданості педагогічному покликанню всі учні школи захопилися баскетболом, брали участь у танцювальному гуртку, який займав перші місця на міських олімпіадах, співали у шкільному хорі, грали у театральних постановках. В.А. Затолокін переживав за нас під час випускних іспитів, вітав із закінченням школи, вручав медалі і атестати, допомагав влаштуватися на роботу, коли прийняли постанову про обов'язковий виробничий стаж, цікавився нашим студентським життям і завжди знаходив слова підтримки при зустрічах. Саме за мудрість, людяність і не-

Серед тих чесних, правдивих свідчень про Чорнобильську трагедію, які назавжди залишаються в історії України, є й книга славного земляка, нині покійного Георгія Дзися "В епіцентрі людської біди". Державний діяч і водночас світла, добра людина, Георгій Васильович був і в земляцтві своїм серед своїх, особливо серед тих, хто пройшов радіаційне пекло з перших днів трагедії. Книга написана в основному на восьмому поверсі спеціалізованої лікарні – наукового центру радіаційної медицини АМН України. Запрошуємо читачів до глибоких роздумів одного із захисників України в той час.

ПОЛИННА ГРОЗА

Хоч як би я прагнув позбутися гірких спогадів і не ворухити попіл історії, гарячі дні весни і літа 1986-го – чорнобильського року – не полишають мою свідомість, розум і серце.

Чорнобиль – це назва не лише українського містечка, відомого ще з доби Київської Русі, а й сумнозвісної АЕС. Чорнобиль – це незагойна рана, зона душевного болю, постійної тривоги і страху за майбутнє дітей, онуків, мільйонів українців. Від 26 квітня 1986 року майже весь український народ живе "до" і "після" катастрофи на ЧАЕС.

Формально я перебував у Чорнобильській зоні у відрядженні з 3 до 26 червня 1986 року. Мав повноваження заступника голови Урядової комісії СРСР. Спочатку я отримав відрядження №51/674 на 15 днів (від 3 до 17 червня), але довелося затриматися через невідкладні й важливі справи ще на тиждень.

Це були гарячі й небезпечні дні. У пам'яті закарбувалися зорові образи картин катастрофи, як фрески з давніх храмів. Першого дня довелося облетіти на гелікоптері навколо території АЕС, міста Прип'яті та районів, найбільш уражених радіацією. Надалі виробничі питання не раз вирішувалися в десятках метрів від зрізаної вибухом будівлі четвертого енергоблока (з висоти 73 метри він був зруйнований до 45-метрової позначки). Може, тому фрагменти зруйнованої споруди пригадую в різних проєкціях, освітлених вранішнім сонцем, опівдні та в сутінках. Думаю, що пейзаж належить до картин Апокаліпсиса.

У глибини свідомості закарбувалися, як фотографії чи кінокадри, динамічні панорами доріг, перелесків, безлюдних сіл, обличчя ліквідаторів. Панорамні плани перериваються видінням тварин, що вибігали з лісових хащ і зупинялися посеред дороги, благаючи забрати їх з не-

безпечної зони. Звуковий ряд видовища складається ще й з тривожного цокоту вимірвальних приладів, що визначали рівень радіаційного випромінювання. Та найгучніше лунають удари власного серця, що розпирає жили у скронях.

Весь робочий день проходив у зоні підвищеної радіації, у зараженій смертельним опроміненням місцевості. Мене супроводжував солдат з дозиметром. Він визначав рівень радіації на місцевості й доповідав, де не можна надовго затримуватися. Іноді я спасав його, прямуючи до лісу, берега річки чи околиці виселеного села. Тоді біг услід і кричав солдатик: "Повертайтеся назад! Там "зашкалює", туди не можна!". Адаже часто радіаційний фон місцевості був занадто високим, що навіть не вистачало поділок на дозиметрі.

Окремо хочу сказати про радіацію, яка вперше так широко вразила великі території і надзвичайно численний контингент невідготтовлених людей. Руйнівні потоки поширювались за невідомими для людей законами, вихор виносив викиди з руїн четвертого енергоблока на значну висоту. Залежно від сили і напрямку вітру радіаційні аерозолі розліталися на тисячі кілометрів. Скупчення радіаційних часток, розігнавшись в атмосфері, падали на землю України. Важко збагнути, як легка ефірна субстанція долала десятки кілометрів і сягала не лише Польщі, Швеції, а й Північної Америки, Японії.

Я кілька разів спостерігав, як із руїн четвертого блока виривався й промінь (як лазер) жовтого кольору. Пригадував, що викиди природних вулканічних мас називають "диханням" і розумів, що "кашель" рукотворного вулкана інший за обсягом, проте набагато страшніший.

Вогняні потоки лави з кратерів природних вулканів осідають на поверхню землі і з часом перетворюються на мінерали. Я не раз бачив вулканічні породи під час сходжень на гірські вершини Кавказу, Паміру і Тянь-Шаню.

У Чорнобилі радіаційний вулкан викидає небезпечні радіаційні частки, які змішувалися з водою і ґрунтом, вбиралися рослинами і організмами тварин, набуваючи страхотливої можливості акумулювати смертоносні заряди на десятки і сотні років.

Після вибуху всередині реактора відбувалися невідомі хімічні реакції, бурхливо виникали нові радіоактивні сполуки. Під час численних аналізів навколо ЧАЕС знаходили небезпечний елемент рутеній, якого на станції не було. Найменші радіоактивні частки проникали з водою, їжею до організму людей і знищували живі клітини.

Загроза вибуху тривала (за прогнозами академіка В. Легасова та інших) до 9 травня. Зруйнований четвертий енергоблок був надзвичайно небезпечним джерелом радіації аж до листопада, коли завершилися роботи зі спорудження саркофага. Небезпека там була невидимою – ти не відчуваєш потоків іонізуючого випромінювання, і вони пронизують тебе з усіх сторін тихо і невідчутно. Це насправді моторошно, коли всюди чуєш "невидимий ворог" і ти проти нього майже незахищений. Радіацію випромінювали дерева, трава, будинки, дороги, земля... Але в той час більшість ліквідаторів, здається, не розуміла безповоротної й страшної реальності. Чомусь не спрацьовувало природне почуття страху, люди не дбали про перший захист. Усі були заклопотані вирішенням проблем, пов'язаних з приборканням реактора, начебто це не стосувалося власного життя. Боялися нового вибуху й пожежі в результаті розігрівання насичених уламків. Так і залишилося незбагненим для мене ігнорування небезпеки враження радіацією військовими та фахівцями-фізиками. Хто, як не люди, постійно причетні до заходів протистояння в ядерній галузі, повинні були знати, як можна захистити власний організм від радіації?

Чому мовчали медики? Невже в країні, яка мала колосальний ядерний потенціал, не підготували належну кількість фахівців з радіомедицини? А якщо вони все ж були, то чому їх не залучили до роботи в Чорнобилі в перші дні? Здавалося б, за сорок років, які минули після перших ядерних вибухів, людство мало навчитися, як запобігати небезпеці, виробити систему надійних заходів, спрямованих на зменшення ризику опромінення цивільного населення. Насправді все виглядало зовсім інакше. Вчинили за принципом: якщо ми радіації не бачимо, то вона нас не зачепить.

Перші дні після вибуху урядова комісія, очолювана Б. Щербиною, постійно перебувала в зоні підвищеної радіації. Високі посадові особи жили й працювали поблизу Прип'яті.

Упродовж першого місяця після вибу-

ху більшість урядових рішень ухвалювали без урахування факту високої радіації. "Рішення про організацію оперативної міжвідомчої групи централізованого збору і обробки інформації по радіаційній обстановці на ЧАЕС і в 30 км зоні" – так офіційно називався документ з грифом "затверджую" – голова Урядової комісії Ю. Маслюков підписав лише 8 червня – через 43 дні після вибуху.

Відтоді вся інформація про радіаційний стан на території та в приміщеннях Чорнобильської АЕС і в 30-кілометровій зоні підлягала постійному контролю над "ізотопним складом довкілля". Військові частини, підприємства Міне-

нерго, Мінсередмашу і Мінздорову СРСР, що проводили систематичні спостереження за радіаційним станом, щоденно передавали інформацію до спеціальної групи, яку розмістили у Чорнобилі в будинку №63 по вулиці Радянській.

З великим запізненням було вирішено проблему евакуації, вживання препаратів з вмістом йоду, проведення лікарняних процедур, які б сприяли виведенню радіації з організму людини. Катастрофа висвітлила низку великомасштабних питань, до яких ми не були готові. Наслідком цього стала трагічна статистика. Граничні дози радіації отримали майже 200 тисяч осіб – ліквідатори, жителі міста Прип'яті, села Копачів та інших наближених до ЧАЕС населених пунктів.

Хочу з великою повагою згадати всіх, хто був причетний до ліквідації наслідків безпрецедентної техногенної катастро-

фи планетарного рівня. У свідомості ліквідаторів дні перебування в зоні залишилися особливим часом. Думаю, не одному мені здається, що в Чорнобильській зоні й сьогодні завмирають годинники і зупиняється всесильний час.

Мільйонам українців доводиться жити, замкнувши світ в обіймах болю і постійної присутності радіаційного тиску. Неможливо забути Чорнобиль і втекти від нього, якщо страждаєш від наслідків променевої хвороби.

Щоб подолати страх смерті, мученикам Чорнобильської катастрофи необхідно мати надію, що живі їх не забудуть. Але серце не відпускає тяжкий сумнів: чи віддаємо належне загиблим і скаліченим Чорнобилем мільйонам людей ми – ті, кого Бог затримав на цьому світі? Чи змогли сучасники належним чином оцінити жертвність страждених? Я би назвав чорнобильців святими мучениками, якби мав право на таке визначення. Мить, коли пролунав вибух над реактором ЧАЕС, повинна стати символом найстрашнішого злочину проти всього людства.

Академік Володимир Вернадський ще на початку XX століття застерігав: "Недалеко той час, коли людина отримає в свої руки атомну енергію, таке джерело сили, котре дасть їй можливість будувати нове життя так, як вона забажає. Чи зуміє людина використати цю силу, направити її на добро, а не на самознищення!"

Відповідальність за здобутки прогресу, на мою думку, означає те, що на скрижальях досягнень людства мають бути записані не лише здобутки, а й помилки. Особливо ті, що мають глобальні наслідки для майбутнього. Мислячим людям не може бути байдужою доля мільйонів людей, котрі пережили ядерну катастрофу. Я не наважуюся назвати її ядерною війною, хоча бачу багато ознак військового ядерного конфлікту: вибух, тисячі загиблих, мільйони потерпілих від радіації.

Вперше дійшов до цього висновку через вісім років після Чорнобиля у Сполучених Штатах Америки під час зустрічі з "українськими" американцями. Мене розпитували й розпитували... І в кожному слові відчувалися неприхована тривога, живе співчуття, вболівання за долю співвітчизників. Але я не наважився до кінця відверто висловити перед земляками свої болісні думки.

Я зрозумів, що шлях до усвідомлення гірких чорнобильських істин ще довго долатиме кожний співвітчизник, де б він не жив і громадянином якої країни був. Бо не можуть сини та доньки України не думати про те, що територія понад 50 тисяч квадратних кілометрів зазнала прямого радіаційного ураження, а 110 населених пунктів залишилися без людей. Дуже велику ціну ми заплатили за помилки.

Георгій ДЗІСЬ

Людина може все

На диво талановита земля Ічнянська! Здається, сам Господь створив таку неповторну оазу з чарівною природою і визначними людьми, які примножують славу України в різних галузях діяльності. Серед них – відомий учений сучасності Валерій Михайлович Геєць, який нині зустрічає своє 75-ліття.

У нього довгий послужний список досягнень. Провідний економіст із світовим ім'ям, доктор економічних наук, професор, академік Національної академії наук України, віце-президент цієї шановної громади науковців, заслужений діяч науки й техніки України, лауреат Державної премії України та ще низки високих відзнак – і все це людина, яка самовіддано засіває ниву, думаючи про рідну державу. Тільки повсякденна праця, помножена на природний талант, може довести, що людина здолає все, навіть коли доводиться гірко розчаруватися від того, що твої ідеї не втілюються в життя.. А вже скільки застережень вченого не враховано в часи приватизації промисловості, що перейшла в руки купки олігархів, скільки разів економіст наполягав на тому, що Укртелеком має бути переданий в руки українських інвесторів, як і нині Валерій

Михайлович уболіває за долю української землі, що може бути безслідно втраченою в результаті прийняття спекулятивного закону про землю...

Валерій Геєць належить до тих українців, котрі цінують землю, по якій проклали першу стежку. Село Сезьки

невелике, та й гучною історією не похвалиться. Там він народився весняної пори, там здобув середню освіту. А далі й розпочалося вперте сходження на духовні вершини.

Навчання на механіко-математичному факультеті Шевченкового університету в Києві. Після навчання – робота інженером в Інституті економіки НАНУ. Там і аспірантура. В 1974 році захистив кандидатську дисертацію і почав працювати молодшим науковим співробітником, завідував відділом економіко-

математичного моделювання тощо. В 1988 році став доктором наук, в 1991 році отримав звання професора, наступного року став членом-кореспондентом НАНУ, в 1995 році обраний академіком НАНУ, а 2009 року – утвердився на посаді віце-президента академії.

Валерій Михайлович започаткував і розвиває нині основи макроекономіки, теорію і моделі економічного прогнозування, займається питаннями фінансів і боргової політики. Особливо актуальними є ідеї економічного зростання в умовах нестабільності, які характерні для нашої держави.

В його творчому доробку понад 400 праць, серед яких 6 монографій. За його керівництва захищено 17 докторських та 20 кандидатських дисертацій. Він і нині керує Інститутом економіки та прогнозування НАНУ, а ще очолює журналі "Економіка і прогнозування" та "Економіка України".

Творча нива Валерія Гейця рясна на врожай, а це значить – життя прожите не даремно.

Леонід ГОРЛАЧ

Сад його життя

Кожна людина творить свій життєвий шлях самотужки, його нікому не повторити. Це добре знає славний ювіляр Борис Михайлович Войцехівський, про котрого ми й мовимо нині. Здається, всі свої вісімдесят п'ять років цей на диво скромний чоловік тільки те й робив, що зернами любові засівав духовну ниву, будив душі збайдужілих, розчарованих земляків до великої праці на благо України. В цьому його життєве призначення, його духовний подвиг.

Здавалося б, що треба державному раднику юстиції III класу (генералу у відставці), доброму сім'янину й природолюбу на схилі віку? Побувати у рідному селі Вільшки на Брусилівщині, в інших пам'ятних місцях або потішитися родинним затишком та й не думати про різні проблеми. Але він увесь у назві власної книги: "Я роблю те, що може кожен". І робить, подаючи приклад кожному, хто зумів піднятися над особистими інтересами до висоти суспільного неба.

За його участі 25 Шевченківських світлиць квітують на землі України, милують око в наших посольствах у Великобританії, Іспанії, Білорусі. А серед них – і в дорогах йому Прилуках, у Срібному, Талалаївці, Линовиці. А першою була в Переяславі-Хмельницькому ще в 2008 році за сприяння ще одного сподвижника М. Сікорського, з яким він дружив і творив.

А скільки дубів та інших дерев посадив за свій вік Борис Михайлович у парках та на алеях, які носять імена Г. Сковороди та Т. Шевченка! Серед них вже стали могутніми 340 дубів, посаджені разом з товаришами у Брусиліві у 2008 році.

Так, Борис Войцехівський не збирає знаки пошанування (хоча має звання лауреата премій ім. І. Огієнка та М. Сікорського, а ще звання Почесного громадянина Переяслава-Хмельницького та Чорнух), найвища честь для нього – щастя й розквіт України. І він робить для цього все можливе.

Ми, прилучани, з особливим теплом вітаємо активного члена відділення з ювілеєм. Рясних Вам нових парків та духовних світлиць, а ще здоров'я й родинного затишку, дорогий Борисе Михайловичу!

Прилучани

Пам'ятати

Недавно виповнилося 77 років з дня найжахливішої і наймасштабнішої трагедії часів Другої світової війни – на початку березня 1943 року невелике містечко Корюківка було дощенту знищене фашистськими окупантами: спалено 1390 будівель, закатовано, розстріляно і також спалено близько 7 тисяч мирних мешканців. Наразі вдалося встановити поіменно лише 1893 жертви трагедії, 5612 жертв масового вбивства залишаються безіменними. Жителі називають своє місто суцільним цвинтарем і ще й досі знаходять останки.

ВІЧНО

Очевидці пригадують: 1 березня 1943 року засніженими вулицями Корюківки дітлахи каталися на санчатах, дорослі займалися господарськими справами. О 10-й ранку в'їхали чорні машини з карателями, місто оточили щільним кільцем, заблокувавши в'їзд і виїзд. Мешканців зганяли до центру, тих, хто чинив спротив – убивали на місці. На вулицях строчили кулемети, розстрілюючи людей, які намагалися втекти до лісу. Народ ховався, де міг – у підвалах, погребах, вигрибних ямах. Хто лишався в будівлях, горіли заживо...

Вже кілька років поспіль делегація Корюківського відділення Чернігівського земляцтва 1 березня приїздить до районного центру, щоб на священному місці вшанувати пам'ять невинно убієних земляків. Людмила Воробйова – доцент, кандидат економічних наук, доктор філософії КНЕУ ім. В. Гетьмана, Павло Милейко – голова ветеранської організації військової частини 3030 у м. Києві, Ольга Лугова – журналіст і Ольга Сирова – керівник Корюківського відділення земляцтва поклали квіти і поставили лампадки до пам'ятника на центральній площі. Зранку над містом звучали скорботні мелодії, грав духовий оркестр з Чернігова, трагічно й урочисто лунали голоси ведучих – заслуженого артиста України Олексія Биша та актриси Олени Белеванцевої.

На мітингу-реквіемі "Ми будемо вічно пам'ятати і світові забути не дамо" виступили радник голови обласної ради Дмитро Никоненко, заступник голови облдержадміністрації Андрій Подорван, Корюківський міський голова Ратан Ахметов, представник Українського інституту національної пам'яті Сергій Бутко, свідок трагедії Володимир Костюк, голова Чернігівського облас-

ного відділення Української спілки в'язнів-жертв фашизму Ніна Зубок, знову й знов наводячи історичні факти – не забуваймо, вклоняймося...

Заупокійну літню за жертвами трагедії відправив настоятель Чернігівського храму Святої Великомучениці Катерини, секретар Чернігівської єпархії Православної церкви України, протоієрей отець Роман.

Потім учасники мітингу вирушили до урочища "Дубовий гай", де кілька років тому розпочалося будівництво Меморіалу. Хвилиною мовчання і військовим салютом вшанували пам'ять знищених мирних жителів 670 населених пунктів України, поклали гірлянди і квіти на могили перепоховання останків загиблих корюківчан.

Дуже довго радянська влада мовчала про трагедію Корюківки. Про неї знали тільки містяни і мешканці навколишніх сіл, бо заграву і запах спалених тіл було видно й чути за 50 кілометрів, але говорили про це пошепки. У підручнику з історії не було жодного рядка про масове знищення мирних жителів. І лише через 22 роки по закінченні війни у місті встановили пам'ятник на честь героїч-

ного опору населення фашистським загарбникам і запалили вічний вогонь. Вперше на державному рівні пам'ять жертв трагедії вшанували у 2013 році з нагоди 70-ї річниці. А 2018 року, на 75-і роковини, Верховна Рада внесла цю дату до переліку дат, передбачених для відзначення. До сьогодні актуальним залишається питання будівництва Меморіального комплексу, який заклали сім років тому.

За давньою українською традицією після завершення траурних заходів відбулася поминальна трапеза. Ми попросилися на обід зі свідками тих страшних подій. У Свято-Вознесенському храмі господарював отець Олександр і його дружина. За накритими столами сиділи старенькі бабусі й дідуся, які чудом вижили у пекельному горнілі масової страти. Володимир Костюк, Сергій Жарий, Галина Попова, Раїса Ступаченко, Інна Титенко та інші – їх лишилося 14. Спокійно і стримано, але з невимовним болем і тугою вони пригадували події тих днів: палаючі будинки і стрілянину, як нажахані тікали до лісу, блукаючи навмання, доки не натрапляли на якийсь хутір, де й знаходили прихисток. Чіпка дитяча пам'ять навіки закарбувала пережиті страхиття. Цими останніми свідками опікується Валентина Погребна, голова Корюківської районної ради ветеранів. Вона розповіла, що їхні спогади записані і зберігаються у музеї міста, але, на жаль, вони ніде не опубліковані, і залишаються невідомими більшості наших сучасників.

"Попіл Клааса стукає в моє серце". Ця фраза з відомого твору "Легенда про Тіля Уленшпігеля" бельгійського письменника Шарля де Костера давно стала крилатою. Нагадаю, Клаас, батько героя фламандського і німецького епосу Уленшпігеля, був живцем спалений на вогнищі за ересь. Син все життя носив на грудях ладанку з його попелом. І все життя пам'ятав про це. Пам'ятаймо й ми тих, безвинних і безіменних, хто загинув у полум'ї нелюдської війни!

Ольга СИРОВА
Фото Володимира МЕНТІЯ

Цього року на земляцьких зборах так не вистачало кінокадрів нашого життя, котрі повернули б кожного до подій як глобального, так і внутрішнього життя громади. Як було раніше завдяки невтомній талановитій майстрині Валентині Андріївні Шестопаловій. Вона була майстром, режисером, відтворювала і глибоку історію, і зриму сучасність, з розрізнених образів творила широку епічну панораму, вміла побачити глибину душі звичайної людини. Це дається талановитим творцям, які можуть бачити сонце в краплині дощу.

Літописець ЖИТТЯ

Серед її творчих одкровень є такі слова: "Пізнати свій рідний край – означає побачити шлях, на якому найповніше розкриваються здібності людини. Запитаймо себе: що ж нас надихає до єднання, до добрих справ у такий нелегкий час, коли часто переважають у суспільстві меркантильні інтереси, коли Україна ніяк не поборє корупцію, бездуховність, ворогів зовнішніх і внутрішніх? І відповімо: тільки любов до малої батьківщини, до тих людей, що нам донині найдорожчі, до отчого порогу, з якого почалася дорога в безмежний світ!"

Валентина Андріївна Шестопалова – режисер і сценарист кіно, закінчила режисерський факультет Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого у 1976 році (навчалася в майстернях В. Івченка та Т. Левчука), член Національної спілки кінематографістів України.

Від 1976 до 2000 року працювала режисером і сценаристом Української студії хронікально-документальних фільмів, де створила повнометражні документальні фільми "Пам'ять мужності і братерства" (про пожежників Чорнобиля), "Наш злочин – спів" (про Василя Стуса), "Підсумовуючи мовчання" (про Ігоря Калинця), "Інакодумець" (про Анатолія Лупиноса), "Автопортрет. Панас Заливаха", "Покинув світ мене" (про Івана Світличного), "Душа добро навчилася любити" (про перший родинний дитячий будинок). Була режисером понад сорока інших документальних і науково-популярних фільмів. Працювала з провідними українськими кіносценаристами – А. Карасем, В. Кузнецовим, І. Малишевським, М. Коростишевським, В. Костенком, Б. Хандросом. Автор, режисер і ведуча телевізійного циклу "Україна. Світ. ХХ століття" (студія "Укртелефільм").

Від 2006-го року – режисер і сцена-

рист ТРК "Глас". Найбільш відомі проекти: "Праведник" (про Олексія Глаголева), "Прості істини" (про Тауфіка Кезму), "Маршал Жуков", "Святитель Іоасаф", "Петриківський феномен", "Наша Троя" (про Хортицю), "Ніжний вовк" (про А. Малишка), "Мельхіседек Значко-Яворський", "На не забудь" (про Д. Яворницького), "Собор

Канаді – фільм "Покинув світ мене" – 1995 р., міжнародний фестиваль екологічних фільмів у м. Славутині, 2010 рік – фільм "Пам'ять мужності і братерства" – присвячений подвигу пожежників Чорнобиля.

Автор роману "Прикордоння", повістей "Білі вежі", "Метелики", "Грешний человек", співавтор документальної оповіді "В епіцентрі людської біди" (спільно з Георгієм Дзісем). У 2001 році керувала відділом культури у газеті "Соціальна політика". Впродовж 2003–2004 років вела рубрику "Життєве море" у газеті "Урядовий кур'єр".

Режисер трьох відеофільмів про діяльність Чернігівського земляцтва в 2016–2018 роках.

Валентина Андріївна брала активну участь у громадській роботі – очолювала неурядову організацію "Жіночий демократичний центр", була учасником міжнародних конференцій на захист екології та прав жінок у Латвії, Індії, Швеції. Від 1997 до 2005 року керувала циклом заходів, спрямованих на просвітницьку діяльність на території України із залученням громадських організацій Швеції (1998 – 2005 рр.).

Вона завжди використовувала можливість навідатися до малої батьківщини, до тихої Борзни Олександра Саєнка, до історичної Мотронівки, де спочивають Пантелеймон Куліш та Ганна Барвінок.

Дуже добра й чуйна людина, яка ніколи не відмовляла у допомозі. Дбаючи про близьких, забувала про себе і вірила до останнього, що встигне порадувати глядачів ще не одним фільмом. На жаль, уже не зможе...

Але й той творчий доробок, що належить їй, ніхто не втопче у небуття. Як кажуть, рукописи не горять. Тим більше кінострічки, котрі зберігають тепло її рук. Це особливо відчуваємо ми, борзнянці.

Володимир ЛЕМІШ,
керівник Борзнянського відділення

через віки" (про Олесь Гончара і Новомосковський Троїцький собор), "Світ і Марія Приймаченко", "Мотронинський монастир", "Без гриму і декорацій" (про театр ім. М. Заньковецької) та ще сорока п'яти інших проектів. Спільно з А. Бенкендорфом підготувала курс для режисерів телебачення – бакалаврат, і одноосібно – магістратуру, викладала тележурналістику на двох курсах в КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого від 2003-го до 2010 року.

Лауреат українських і міжнародних кінофестивалів. Документальний фільм "Вася Коробко", 1978 рік – фестиваль юнацьких і молодіжних фільмів у Хмельницькому, "Світанки Ніни Негерій" 1980 рік – фестиваль "Людина праці на екрані", фестиваль екологічного кіно в Польщі – фільм "Приберіть Силкіна" – 1989 рік, 1991 р., "Світ і Марія Приймаченко" – фестиваль фольклорного кіно у Швеції, міжнародний фестиваль документальних фільмів в

Прощавай, зимо!

Масниця – це одне з найулюбленіших у народі, довгоочікуваних свят Кіптівської ОТГ. Заговини перед Великим постом – святкування Масниці традиційним застіллям, гучними гуляннями, забавами, піснями, катанням на санях, стрибками через багаття і спалюванням символічного солома'яного опудала зими відбувається четвертий рік поспіль в об'єднаній громаді. Кожного разу народне гуляння організовує інше село, а цьогогоріч гостей приймали в Підлісненському старостинському окрузі.

Готувалися не один день: і оголошення з місцевими дітлахами виготовили, і сцену для виступів змайстрували, і різноманітні локації відпочинку влаштували, облаштували фотозони, вивчили пісні, дістали костюми із запасів бабусь. У центрі Підлісного з самого ранку було гамірно: хтось закінчував останні приготування перед приїздом гостей, хтось вже займав найзручніші місця, а господарі свята прямо на вогнищі смажили млинці та варили куліш, щоби пригостити всіх бажаючих.

Рівно опівдні розпочалася урочиста частина дійства. Зібралася численна кількість людей, адже всі втомилася від похмурих зимових днів й з радістю зустрічали весну. Гостей свята вітав сільський голова Володимир Кучма: "Вже традиційно напередодні великого посту ми всією нашою громадою відзначаємо Масницю. Цього року свято також вдалося,

дуже вдячний підлісненцям за гостинний прийом і таку неймовірну атмосферу. Широ бажаю усім гарного настрою та бадьорого духу, а тим, хто вирішив тримати піст – сили духовної і фізичної. Впевнений, що цей рік буде щасливим і успішним для усіх нас. Веселого святкування!".

А потім зі сцени лунали тематичні пісні, весняні обряди та пісні української естради. Розпочав свято народний жіночий вокальний аматорський ансамбль "Любисток" Прогресівського СБК з авторською піснею Миколи Збарацького "Масляна Масниця", пісенний запал продовжили народний фольклорно-етнографічний ансамбль "Вербиченька" Вовківського СБК обрядом Колодія та колектив "Вербиченька" Савинського СК веснянками. Ведучою заходу була начальниця відділу культури, сім'ї, молоді та спорту Ірина Дубик, а справжніми господарями сцени стали кум та кума – директор Підлісненського Будинку культури Микола Шрамченко і бібліотекарка Любов Сухотська, які постійно зустрічали на сцені нових артистів, що співали, танцювали й читали гуморески. Неочікуваним гостем став Роберт Натрошвілі, президент українсько-грузинської культурно-освітньої спілки "Сила єдності". Українські та грузинські пісні в його виконанні дуже сподобалися нашим жінками.

А тим часом на імпровізованому ба-

зарі жваво йшла торгівля різним крамом, народні майстри пропонували власноруч виготовлені вироби – кошики, глиняні горщики, різноманітні прикраси, виконані в народному стилі. Загалом було що купити або ж приміряти та сфотографуватися. Проте, чи не найголовнішою частиною свята став ярмарок смаколиків. Для тих, хто приїхав насолодитися традиційною українською кухнею, у Підлісному був справжній рай, бо такого розмаїття найдків, мабуть, ніхто з гостей не бачив у житті. Млинці різних розмірів і кольорів з начинками на будь-який смак, а ще вареники, пиріжки, тістечка та ще стільки всього, що й не перелічити.

Для дітей розваг також не бракувало, різноманітні квести та майстер-класи дуже сподобалися малюкам. Отож, свято зустрічі весни вдалося на славу, веселі та задоволені люди розходилися по домівках, плануючи, до якого старостату поїдуть наступного разу, бо кожне село має свої неповторні традиції проведення зими, але одне залишається незмінним – обов'язково має бути людно, весело та гамірно.

Ірина ДУБИК

В останній день зими марківчани та гості села були запрошені до сільського Будинку культури на святковий концерт.

Чарівні ведучі Аня Борисенко та Альона Кононіченко не тільки майстерно оголошували номери програми, а й самі виконували сучасні пісні. Чарували своїм співом та танцювальними рухами учасники фольклорного ансамблю "Марківчанка", керівником якого є Ганна Трегуб. Вразила своєю артистичністю Тамара Федорчак, яка прочитала вірші про маму. Тривалий час не відпускали глядачі зі сцени Ольгу Магденко, яка дарувала дотепний гумор. Приємний пісенний сюрприз підготував Олександр Данильченко, який виконав пісні про жінок і закликав усіх чоловіків любити, поважати та берегти своїх коханих. Він запевнив, що за той час, як він став

МАРКІВЧАНИ ВЕСНУ ЗУСТРІЧАЛИ...

учасником фольклорного ансамблю "Марківчанка", то з особливою повагою і любов'ю ставиться до всіх учасниць, яких усього тринадцять.

За підтримки голови Бобровицького відділення земляцтва Андрія Пінчука та заступника Василя Заболотного вже стало доброю традицією пригостити присутніх кавою та чаєм зі смаколиками.

Тож, зиму провели, весну зустріли, побажали один одному миру і здоров'я, тепла і любові та й поверталися до своїх домівок з гарним настроєм і надією, що весна 2020 року повинна стати мирною на всій території нашої України-неньки.

Тетяна СУГОНЯКО,
в.о. старости Марковецького старостинського округу

ГОЛОС ДУШІ

Ше кілька років тому в цю квітневу пору земляки-чернігівці мали б щастя вітати шановного "артиста від Бога" Віталія Розстального з черговим днем народин. І він, ніяково посміхаючись, пригортав би всіх до могутніх грудей і гуртував своїм неповторним за тембром голосом, який знали й любили мільйони українців – коли звучав він з театральних підмостків чи в кіно-театрах, у радіоєфірі чи на екранах телевізорів, а то ще незмінно на наших загальних земляцьких зібраннях. Неповторний голос народного артиста України був його зброєю, котрою він воював за незалежність і свободу рідного народу, був голосом гордої і світлої душі. Він був одним із тих акторів, без яких не можна уявити українську культуру другої половини ХХ століття.

Його акторський талант починався у неповторних глибинах корюківського Полісся, розкоренився в Києві під час навчання мистецтву перевтілення, гартувався в глибокому духовно Львові, щоб сягнути вершин у древній українській столиці у спільноті з такими видатними ровесниками, як Богдан Ступка, Богдан Бенюк та інші. Він був не тільки високий на зріст, а й високий у боротьбі за українську культуру, мову. Згадаймо, як непереборно звучав його

голос на радіо, коли він кілька років озвучував пристрасні роздуми про Україну чи закликав слухачів берегти й захищати українську мову. От би їх і зараз, коли посилюються нападки на нашу святиню з боку носіїв мікробів "руського міра" зовнішніх і внутрішніх, озвучити в ефірі! Та не ті часи й не ті діячі висіялися на спустошеному полі України...

Мені пощастило системно спілкуватися з Віталієм – то під час його візитів до Спілки письменників "на каву" у знищений пізніше В. Яворівським "Еней", то в тісних коридорах українського радіо, а під кінець його життя – і в нашому земляцтві. Та особливо тісні дружні стосунки склалися в нас, коли після відомих акторів М. Козленка та К. Степанкова Віталій зголосився цілий теплий сезон грати роль князя Ярослава Мудрого у моєму спектаклі "Золоті ворота" саме в створі знаменитої архітектурної споруди. Його гра була цілком оригінальною, він зумів змусити говорити навіть древню гранітну кладку воріт, що пам'ятала не одного князя Київської Русі, він відтворив образ великого попередника, як патріота й мудрого творця великої держави. Він сам ставав у ті вечори великим князем-творцем!

Віталію Григоровичу пощастило на

вірну дружину-однодумця. Саме завдяки Ніні Андріянівні вийшла в світ уже по його відходу в інші світи ґрунтовна книга-розповідь про славний життєвий шлях видатного артиста. Вдивляючись у світліни, вчитуючись в щирі рядки споминів – і знову виростає перед очима неповторний творець, невтомний орач на ниві української культури. А це значить, що життя Віталія Розстального віддане до кінця рідному народові, своїй неповторній Чернігівській стороні.

Леонід ГОРЛАЧ

ПОВЕРТАННЯ

Шороку початок весни українці пов'язують з днем народження пророка Тараса Шевченка. Справді, лише один наш народ у світі обрав за свого рятівника не короля чи царя, а Поета. Та й кожне слово Кобзаря невіддільне від народної душі. Шкода лише, що нашим сучасним державникам часто буває не до осмислення цього.

І тим радісніше, що в древньому Ніжині 206-у річницю від дня народження славного сина не забули вшанувати.

Бо пам'ятають, що Тарас Григорович двічі гостював у їхньому місті, а втретє був пошанований гідно, коли повертався прахом до Канівської Чернечої гори, про що говорить гранітна брила біля церкви, де стояла вночі його труна. Отож зранку в парку його імені біля скромного пам'ятника зібралася місцева інтелігенція, просвітяни, діти. На мітинг прибув і міський голова Анатолій Лінник із своїми заступниками.

Слово про іменинника виголосили поет, лауреат Національної премії

України ім. Т.Г. Шевченка Леонід Горлач, відомий майстер слова Анатолій Шкуліпа, поет, доцент місцевого державного університету ім. М.В. Гоголя Олександр Забарний, який сказав на завершення:

– Шевченкове слово підтримувало нас, додавало нам сил і в морозяні ночі Помаранчевої революції, і в буревії революції Гідності. І сьогодні воно з нами у боротьбі за нашу державність та незалежність!

Неповторно прозвучали вірші Кобзаря у виконанні міських школярів. А на завершення на гранітний постамент лягли червоні гвоздики учасників мітингу.

У поезії Тараса Шевченка і донині зберігається життєстверджуюча сила, його пророче слово і сьогодні звучить актуально:

*Степи мої запродані
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
І могили мої милі
Москаль розриває...*

Валерій КИЧКО

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль в інтерв'ю агентству "Інтерфакс-Україна" висловив думку про необхідність проведення на місцях швидкої, але дуже широкої суспільної дискусії щодо удосконалення адміністративно-територіального устрою України. Зокрема, точаться дискусії навколо доцільності запровадження назв нових формувань "грумада" чи "волость", "округ" чи "повіт" та інше.

Волость – можливість ренесансу

Розв'язання зазначених проблем можливе шляхом вивчення і запровадження історичного досвіду децентралізації влади, організації ефективної профілактики правопорушень на місцях. Адже трагічність помилок полягала в ігноруванні досвіду місцевого самоврядування. Не треба вигадувати велосипед і діяти шляхом породження нових помилок там, де достатньо лишень пригадати те позитивне, що вже накопичено у попередні епохи і перевірено самим життям. Наприклад, волость, як поняття і адміністративна одиниця нижчого рівня, була відома ще за часів стародавньої Русі, у Великому князівстві Литовському і Речі Посполитій.

Правові основи сільського самоврядування, його функції та межі визначені давно самим життям. Сільське (волосне) самоврядування у другій половині XIX ст. в Україні було надзвичайно простим, як і саме селянське життя, водночас динамічним, заснованим на безпосередній демократії селян, внаслідок чого і було придушене поліцейським управлінням деспотичного режиму Росії. На рівні волості система управління сільським населенням мала дві складові: волосний сход і волосне правління. Волосний сход являв собою вищий розпорядчий орган, що створювався з виборних сільських та волосних посадових осіб органів сільського самоврядування і представників від кожного з десяти селянських дворів. Управлінські функції волосних сходів були ширшими порівняно з функціями сільських сходів, хоча з

деяких питань вони дублювалися. Виконавчим органом волосного сходу вважалося волосне правління, до складу якого входили волосний старшина, волосний писар, старости сільських громад і збирачі податків. Повсякденними справами займалися дві виборні особи – староста і писар. Обсяг повноважень

зазначених органів і посадових осіб частково визначався Загальним Положенням про селян.

Сучасне село, що здавна було хранителем народної духовності, високої моральності та законслухняності, нині заповнила злочинність. І тло тут відповідне – демографічний занепад, безробіття, пияцтво, безкарність.

Одним із напрямків подолання злочинності на селі в контексті реформування сільського самоврядування також може бути позитивний досвід профілактики правопорушень у селах давньої України. Як свідчать архівні матеріали, розповіді старожилів та публікації тих часів, у нічний час за графіками сільських управ і волосних правлінь патрулю-

вали так звані "колотушники". Зазвичай це були чоловіки з місцевих жителів, які невеликими групами ходили вулицями села і за допомогою дерев'яних колотушок нагадували про свою присутність. Якщо траплялась надзвичайна подія (злочин, крадіжка, пожежа), "колотушники" піднімали жителів села сигналом у дзвін або у рейку. Рівень шумової тривоги залежав від специфіки події. Сам факт перебування вночі на вулицях місцевих правоохоронців мав велике профілактичне значення. Не дивно, що злочини проти приватної власності, як і насильницькі правопорушення, скажімо, у тих селах Новгород-Сіверщини, де мій прадід Роман Феськов займав керівну посаду у волості (до складу волості входили вісім сіл), за тих часів були надзвичайно рідкими.

Окремим елементом сільського самоврядування і правозахисним органом вважався волосний суд.

До підвідомчості волосних судів було віднесено розгляд дрібних цивільних і кримінальних справ, порушених стосовно місцевих селян. Поряд з писаним законодавством застосовувались норми звичаєвого права, які не були зафіксовані й не завжди відповідали чинним законам. У кожному селі були (як і досі) свої звичаї, традиції, що враховувались і органами місцевого судочинства. Поширеними покараннями були невеликі штрафи або побиття різками та арешт до 3–5 діб. Влада надавала простір діям волосного писаря. Внаслідок такого стану інколи ухвалювались специфічні вироки. Наприклад, за крадіжку хомути або коня винуватцю одягали предмет крадіжки на шию і водили селом. Крадія воза запрягали в оглоблі і той мав протягти воза вулицею.

Замість дерев'яних колотушок нині є сучасні засоби сигналізації (сирени, свистки, рупори). Не завадили б товариські суди. У структурі МВС доцільно було б створити підрозділи сільської поліції. Приклади такого роду вже є в межах України.

Показово, що за стародавніх часів діяльність органів місцевої влади на селі лише частково перекривала держава. Головна ж частина потреб місцевого самоврядування нині може задовольнятися за рахунок місцевих податків з олігархічних структур, власників маєтків, елітного приватного майна, стягнень з правопорушників тощо.

Переконаний, що ефективність наведених заходів дасть швидкі й очевидні результати після запровадження їх у сучасне життя.

Валентин ГОЛОВЧЕНКО,
заслужений юрист України

Неподалік від міста Остер на Чернігівщині в районі сіл Поліське, Беремицьке та Євмінка в 2017 році відкрився парк природи Беремицьке. Основним завданням природоохоронного об'єкту є відтворення природних комплексів Чернігівського Полісся таким, яким воно було десь в V–XII століттях нашої ери.

Повернення основ

За останні сотні років людина стала суттєво впливати на навколишнє середовище, особливо починаючи з XX століття. Вчені з різних країн виділяють цей період в окремий етап існування нашої планети – Антропоцен, що вирізняється з-поміж інших геологічних епох тим, що людство безпосередньо вже вплинуло на вимирання близько 50% усіх живих видів та прискорило процес зникнення видів майже в 1000 разів.

На превеликий жаль, в цьому списку країн, що знищують унікальні екосистеми, Україна посідає одне з передових місць на континенті. Вирубка лісів та перетворення природних комплексів на поля призводять до того, що наша держава щорічно втрачає мільярд існування для значної кількості живих організмів. Про це говорять наступні цифри: при розораності 25% території Євросоюзу ліси охоплюють 37% його площі, в Україні розораність – 54%, а лісистість – лише 16%.

Протягом 2019 року в інформаційному просторі активно поширювалась інформація про суттєве скорочення популяції лося та внесення його в Червону книгу України, як вид, що перебуває на межі зникнення. Однак, окрім лося, в нашому Чернігівському Поліссі скорочується популяція і інших тварин, до яких ми всі так звикли, багатьох з них вже важко побачити в наших лісах, а скоро і взагалі їх може не стати в нашому краї. Серед них тетеруки, чорні лелеки, рисі, вовки та багато інших тварин, птахів та інших живих організмів, що втрачають місце свого існування в результаті діяльності людини та стрімких змін клімату.

То чи є вихід з даної ситуації, чи можливо зберегти середовище існування

для тисяч видів на території України? Так, коли розвиток технологій та науки спрямовувати не лише задля знищення, але й відтворення екосистем. Саме відтворення природних комплексів в тих місцях, де вони були знищені людиною, і є основою ідеології Rewilding (з англійської – назад у дикість), яка за останні десятиліття набула популярності в країнах Євросоюзу. Впровадження новітніх технологій дозволяє вивільнити територію, які можуть бути використані для відновлення природних комплексів і збільшення біорізноманіття.

Парк природи "Беремицьке" став одним з перших в Україні, де активно ведеться робота з відновлення унікальних екосистем Подесення. Сповідуючи ідеологію Rewilding, в парку за короткий час були створені умови для ведення досліджень молодими науковцями, був заснований "клуб юннатів Сіверщини", де проводиться екопросвітницька робота для молоді регіону та створені усі умови для розвитку екотуризму.

Іншою важливою складовою діяльності в Беремицькому є відтворення рослинних угруповань, які зазнали суттєвих змін в результаті впливу людини. Так, багато притаманних для нашого регіону рослин було знищено, а багато було замінено на рослини, привезені з інших континентів та регіонів, які ніколи до цього тут не росли. Наприклад, червоний дуб, який був завезений з Північної Америки, витісняє наш черешчатий дуб. Псевдоакація, золотарник канадський, ваточник сирійський, амброзія, аморфа та багато інших рослин, привезених з різних континентів, витісняють сотні місцевих рослин, що слугують оселею і

кормовою базою для птахів та тварин і виконують важливу екологічну функцію як, наприклад, утримання ярів від ерозії.

Звісно, найбільш привабливою є діяльність, пов'язана з реабілітацією та поверненням в природу рідного краю тварин. За кілька років співробітниками парку було реабілітовано десятки видів птахів, значна кількість копитних та навіть хижаків, таких, як лисиця та куниця, які отримали другий шанс на життя на території парку. Однак, унікальність проекту полягає в тому, що, крім реабілітації тварин, що проживають на сусідніх територіях, в парк привозяться тварини, які жили на Чернігівщині сотні років тому. На сьогоднішній день в парку проживає популяція диких польських коників, що є нащадками вимерлих в XIX столітті тарпанів. Нещодавно парк став першим в Україні місцем, куди привезли худобу Хека – нащадків турів, що були знищені на наших землях в XV столітті. Найближчим часом планується повернення ще ряду тварин, які раніше проживали на Подесенні, але вже сотні років тут не проживають через знищення їх популяції людьми.

Таким чином, молодий, проте амбітний проект передбачає не лише збереження дикої природи, характерної для Чернігівського Полісся, а й реконструкцію тих екосистем, які були на наших землях сотні років тому. Проведення екскурсій та екопросвітницьких заходів сприяють тому, що жителі України та іноземці, які відвідують парк, бачать красу Чернігівського Полісся, яку тут дбайливо плекають та охороняють.

Ростислав ПОЛУШВАЙКО,
менеджер з регіонального розвитку парку природи "Беремицьке"

Мандрівка у вишиванці

У кожного із нас свої уподобання. Комуś подобається живопис, скульптурні вироби, різьба по дереву, комуś – національний одяг. Коли ще не було клубів, у хатах вечорами після роботи збиралася молодь. Збиралася вона і в нашій хаті. Дівчата вишивали собі в придане рушники, прикрашали своє вбрання мереживами, квітами, вишивали своїм майбутнім чоловікам сорочки.

Мабуть, з тих часів любов до вишиванки зберегла пам'ять. Після навідин у магазини художніх виробів Києва та інших міст України тепло ставало на душі від роботи майстрів.

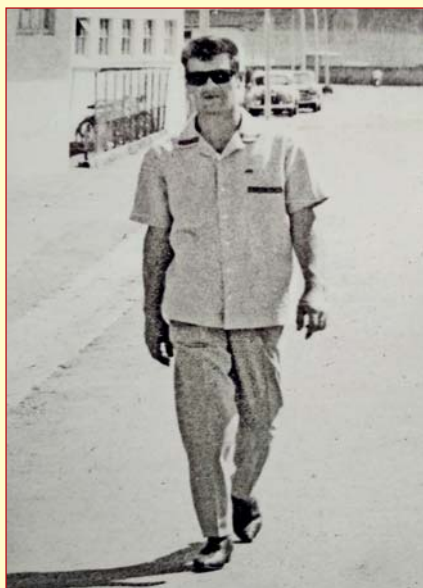
Одного разу зайшов на "оглядини" і побачив сорочку, від якої не міг відвести погляд. Не купити льняну стилізовану вишиванку з орнаментом на комірці я не міг. З того дня на свята, на урочисті зустрічі вона була моїм вбранням.

Я працював у знаменитому Укррічфлоті. Однієї теплої осінньої пори випало їхати у відраження на добу-другу в "златоглаву, где звон колоколов". З виконанням завдання я не забарився. Доповів керівництву, що через кілька годин виїжджаю до Києва. Але несподівано потрібно було їхати ще і в Татарію, звідти – в Оренбург. Моє заперечення, що я в літній одежі, не було взяте до уваги. Останнім автобусом відправився до межі Куйбишевської та Оренбурзької областей.

В тих місцях працювала група пошуківців одного з інститутів України. Чим далі їхали на схід, надвечір'я все більше дихало відчутною прохолодою. На проміжних зупинках люди заходили в автобус в теплому одязі. Нарешті ми підїхали до великої корявої верби, що стояла за містком через невеликий яр, а далі потрібно було пройти кілька кілометрів "по тропке".

Попереду серед темної ночі горіли, осліплюючи очі, факели супутніх газів нафтоносних районів Татарії. Подолавши значну відстань, інстинктивно відчув, що попереду мене хтось іде. Порівнявшись, запитав, чи далеко до мого місця призначення. Відповідь мене приголомшила – жінка відповіла мені українською мовою! Розповіла, що пошуківці живуть у її родичів. Село називається Чортомлик. А самі вони з Чернігівщини. Їх виселили у 1928 році. Тоді їхали на возах усім селом дуже довго. Везли з собою весь домашній скарб та худобу. Багато старих людей померло дорогою, їх хоронили обіч дороги та їхали

далі. Доїхали сюди, місцевість нагадувала Україну – змішаний ліс, горбиста рівнина, озера, в яких багато риби. Всі в селі говорили українською мовою, але писати українською не дозволяли. Дітей вчили тільки російською...

За розговорами не відчували, як подолали відстань до Чортомлика. Жінка підвела мене до будинку і пообіцяла, що завтра прийде з молоддю, щоб поговорити з земляком. Постукав у вікно, спалахнуло світло у кімнаті – прокинулися всі. За розговорами і вечерею просиділи до ранку. Зайшла землячка з хлопцями. Це вже були не українці. У них батьки "хохли" і в школі їх не вчать "українському язичку". Молоді люди уже з самого ранку були "під мухою". Справившись із завданням, я почав збиратися в дорогу.

Проїжджаючи містом, поцікавився, де розташоване управління, яке мені потрібно. Вийшов і був вражений. Моя вишиванка з короткими рукавами ніяк не гармонувала з оренбурзькими замерзлимими калюжами. До кінця робочого дня в управлінні всі питання були вирішені

та проблема проживання стала гострим кутом. Колеги підказали, що поруч є готель. Цей готель мене приголомшив, він був схожий на цегляний хлів з невеличкими вікнами. У передпокої за столом сиділи поважні дами, перед ними стояла табличка – "мест нет". Ніякі умовляння переночувати тут успіху не мали. Чоловік, що зайшов за мною, був мешканцем "люксу". Він був начальником одного з управлінь видобутку нафти Оренбурзької області, родом з Одещини. Почувши мою розмову і дізнавшись, що я з Києва, питання вирішив відразу. У його "люксі" був м'який диван. Щоб зігрітись, вирішив піти до кінотеатру, там людей багато і буде тепліше. У залі чоловік на 100 сиділо з десяток глядачів у зимовій одежі. Почали з кіножурналів. Раптом титри кіностудії ім. О. Довженка – демонструється фільм "Мисливські усмішки", де Остап Вишня зі своїм товаришем лежать на березі Супою і ведуть розмову про полювання. Чую розмову, бачу земляків, холоду не помічаю. Виходжу з кінотеатру, а надворі йде сніг. Передімавши в "люксі", як заєць на морозі, сідаю в таксі. Тепла не відчуваю, не працює обігрівач. Ось і аеропорт – білет видали, наказали швидко бігти до літака. Двері літака відкриті і вітер гуляє по салону. Підлітаючи до Куйбишева, нарешті відчув тепло в салоні. Ще було одно приземлення і літак розкинув свої крила над Україною. Внизу зеленим оксамитом стелиться озимина, коштовними золотими камінцями здаються стоги соломи, блищать, наче дивляться на небо, озера.

Надвечір'я. Літак планує над Києвом. Температура за бортом 20 градусів тепла. Пасажири неспішно спускаються на землю. Неначе відчуваючись господинею на своїй землі, вишиванка раділа і випромінювала тепло. Хотілося заспати на весь голос: "Як тебе не любити, Києве мій".

Непередбачена мандрівка у вишиванці на схід закінчилася. Вдома завжди тепліше, ніж в гостях!

Віктор ЧЕРНЕНКО

Жива книга селянського буття

"Всі ми прийшли у це бурхливе життя з чарівної країни, ймення якій Дитинство. І яку би відстань не вчителювали до неї літа, їм не затьмарити, не згубити перших дитячих вражень від доколишнього світу, переживань і відкриттів, безтурботних вчинків і вже осмислених кроків..."

З такими словами звертається до читачів Микола Максимець, автор книги "Таємниця гори діда Лева", яка видається вдруге. А перша книга у 2013 році була відзначена міжнародною літературною премією ім. М. Гоголя "Тріумф".

Друкуємо фрагмент повісті.

Зовуть мене Сашком Стріхою. Чому? Й сам не знаю. Хлопці кажуть: розпатлене волосся стирчить у різні боки, закриває очі, брови. А ще нагадує стріху на хліві баби Мотрі. Ті розшугані вітром снопики соломи виглядають з вулиці їжаками, лякають горобине птаство і навіть курей, що злітають з паркану на саму верхівку воріт, сповіщаючи своїм кудкудахтанням увесь хутір про несені яйця.

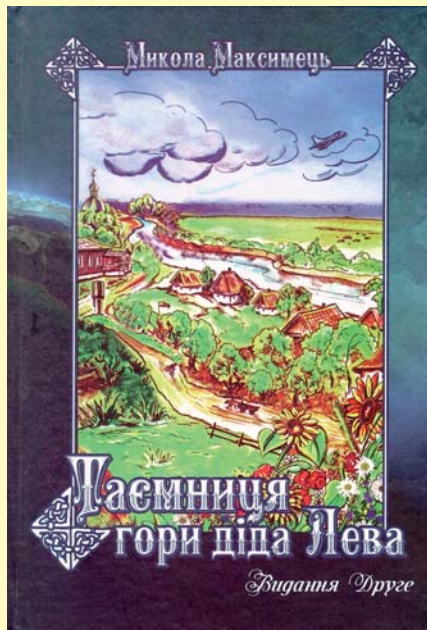
А народився я ніде не в капусті, коров'ячих яслах чи гнізді лелеки. Мене з сестричкою привезли з великого міста, Гомелем зветься, де багато людей і всіляких поїздів. Там, на залізниці, працювали мама й тато. Коли їхали додому у вагоні, тато жартував: "Що ж ти, Галю, тільки двох народила, а не трьох? Не справедливо. Дивись, і мені, і тобі, і бабі Мотрі було б по одному". Мати тоді, як пригадує, заплакала і ще довго ображалася на ті слова. Ну хіба ж вона винна, що з'явилися на світ двійнята?

...Воно, може, й так, з тим волоссям. Закручується поза вухами, сповзає на лоба, як у коня огривок. Зате розлягається струменистими коноплями вусібіч, коли мчимо з Василем-сусідом, як вершники, на соняшниках нашою Садовою вулицею. Я – попереду, він – позаду, аж горобці, що купаються в піску, розлітаються.

Наступною "розвагою" було взяття в облогу рясного саду діда Антипа. Незлосний був чоловік, любив панькатися з малечкою, оповідав різні історії, на що ми насторожували облізлі від сонця вуха. Того дня він зранку поїхав на роботу, бо ліс-ни-ку-вав, як говорив повагом дід Роман – завзятий мисливець і рибалка, наш "філософ", над котрим раз у раз підсмію-валися дорослі. Дбайлива баба Горпина, дружина Антипа, завжди "чаклувала" в городі й рідко навідувалася до хати. Тож з вулиці, якщо перемахнути че-

рез штахетник, можна підкрастися до ранньої сливи, що одним боком тулилася до сусідського хліва.

Доки не було стрічних перехожих, цей "піратський наліт" мали утнути спритніші й небоязкі хлопці. Лізти випадало гіцелю-

ватуму Тарабанцю та мені, бо часто пробував у діда стиглу малину, а восени – груші та яблука і знав, де стоїть ота зваблива достигаюча сливка.

Якось не хотілося встрягати в цю непристойну історію, та й серце тривожно калатало в грудях, бо знало – робитимемо шкоду. І невідомо, чим вона обернеться, коли попадемо на гарячому і дізнаються вдома. Одначе карусель набирала обертів...

– Давай лізь, нікого не видно, – хтось шепотів з бур'яну під кленом. – Трусить і

кладіть за пазухи... Тріскали штахети, гнулося віття на дереві, та сливки чомусь не падали. Тоді Колька закотив смугасті штани й кішкою скочив на шершавий стовбур. Вчепився за гілляку і так трусонув дерево, що плоди градом поспалися на голови. Збирали похапцем, упереміж із травою, аж поки приємний холодок не обволік наші впалі жовоти і сливки не почали ковзати поміж гудзики.

Вдруге стрибнули через паркан... "Приземлились" у високу кропиву, куди я зарився самісіньким носом...

І тут зачалось те, що зовсім не входило в наші "споживацькі плани". Гримнули сінешні двері, затим хвіртка, й на дорогу з метровою карлюгою вискочив син діда Антипа – дядько Дмитро, котрий саме щось майстрував на ганку:

– Ах ви, негідники! – протяг басом. – Держи бусурманів... – І пробіг з десюток метрів за нами, гупаючи об землю важкими черевиками.

Уся та "піратська компанія" полишила своїх вірних "коней" і, як татарва, стрімголов метнулася у бік Варчиного двору, відтак різко скочила вправо й через копанку, Воробйову вулицю вилетіла аж біля колгоспного саду. Мала намір сховатися за рівчаком, бур'яном та ріденькими осокорами, що відділяли сад від метушливої фермської дороги і створювали для дівчорі такої собі райську республіку.

Захекані безладним бігом, обдерті й розхристані, ми зачалися в лісоподібних бур'янах і наминали розчавлені сливи... Здавалося, кров стугонить у самісінькі скроні, а груди розтинає якась невидима сила, що хоче притиснути нас до духмяного полину і колючого різнотрав'я. У такому очманілому стані наш "піратський десант" просидів до смеркання..."

ОТЧІЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО

Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ

Засновник:
ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія KB №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, Л.Н. Горlach,
В.Ф. Демченко, А.Л. Курданов,
С.М. Кудін, Н.Т. Кольцова,
Т.А. Літошко, П.І. Медвідь,
О.Ф. Орехович, Г.О. Скрипка.

За достовірність фактів,
точність імен і прізвищ
географічних та історичних реалій
відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор **Ганна Скрипка**.
Комп'ютерний набір **Ганна Скрипка**.

Верстка, дизайн **Оксана Кисленко**.

Надруковано та зверстано на замовлення
ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"
у КП "Редакція журналу
"Дім, сад, город".
Тираж 700.